

Tema:
Nordjobb 30
år

05

Innhold

Leder: Et rom for Nordjobb?	3
Många olika sorters opplevelser väntar Nordjobbarna.....	4
Nordjobb fyller 30 år	9
Hektiske dager n�r Nordjobbarna str�mmade till Norge på 80-talet.....	12
Loa Brynjulfsdottir: Norden är mitt hem.....	15
N�r Gunvor Kronman blev Gunnar på lagret i Aalborg	18
Ny kurs i dansk besk�ftigelsespolitikk etter regeringskiftet.....	20
Tidligere EU-kommisær Poul Nielson: Norden må inn i kampen	22
Europeisk arbeidsr�tt s� kompleks att rættssækerheten �r i fara.....	25
Arbetsmarknad och k�n sv�r n�t f�r den nye regeringen i Finland	27

ARBEIDSLIV I NORDEN

Arbeidsforskningsinstituttet
Postboks 6954 St. Olavs Plass
NO-0130 Oslo

UTGIVER

Arbeidsforskningsinstituttet, Oslo, på
oppdrag fra Nordisk ministerråd.

ANSVARLIG REDAKT R

Berit Kvam

EMAIL

redaksjonen@arbeidslivinorden.org

WEB

www.arbeidslivinorden.org

Nyhetsbrevet utgis i en e-postutgave,
som kan bestilles gratis fra
www.arbeidslivinorden.org

ISSN 0809-9456 tildelt: Arbeidsliv i
Norden (online)

Leder: Et rom for Nordjobb?

- Ambisjonene er ofte større enn resultatene i det nordiske samarbeidet, men dogmet lever, og følelsen av at det er noe verdifullt som skal passes, pleies og utvikles er stadig vekk i live. Så det er en kjerne der, sier Poul Nielson i Portrett. Kanskje er det et perspektiv verdt å reflektere over når Arbeidsliv i Norden setter fokus på Nordjobb.

KOMMENTAR

22.06.2015

AV BERIT KVAM

I fjor feiret Norden 60 år med et felles nordisk arbeidsmarked. Samarbeidet om likestilling feiret 40 års jubileum. Nå kaster Arbeidsliv i Norden noen jubilerende øyne på Nordjobb som feirer 30 år i år.

Ifølge Nordjobbs egne nettsider er målet å formidle sommerjobber, bolig, kultur- og fritidstilbud i et annet nordisk land til ungdommer mellom 18 og 28 år. Faktum som gjengis, er at Nordjobb siden starten i 1985 har formidlet sommerjobb til rundt 25 000 nordiske ungdommer. Mange av dem har forblitt i et engasjement for Norden og nordisk samarbeid. Noen møter vi i tema der vi framfritt utroper: Her skapes fremtidens nordister.

En av entusiastene som Arbeidsliv i Norden har møtt gjennom årene er Loa Brynjulfsdottir, tidligere generalsekretær for Nordens faglige samorganisasjon og nå internasjonal sekretær i svensk LO. Norden er mitt hjem, sier hun: «Island er røttene, Norge står nært siden jeg bodde der som barn, jeg kjenner meg hjemme i Danmark og bor i Sverige nå.»

Hun har vært nordjobber og jobbet i Nordjobb. Det har gitt mye positivt, sier hun. Men hun sa også nei takk til jobben blant krumbøyde eldre på den finske landsbygda, fordi den ikke holdt mål som tilbud til en ungdom på vei ut i livet. Det er ikke mange unge som kan tenkes å

trives på en øde øy heller, særlig ikke uten kontakt med andre ungdommer. Det er erfaringen til Anna Leppänen. Hun jobber som vertshusbestyrer for fugleinteresserte turister på Mykines, en av Færøyene som ligger tre kvarters båtreise fra hovedøya. Det er ensomt, ikke at hun ikke ser folk, men hun ville gjerne ha kontakt med andre nordjobbere. Siden hun har jobbet trettien dager i strekk uten en fridag, har det heller ikke blitt tid til kulturopplevelser. Det blir spennende å se om hun blir en av fremtidens nordister.

Det er mange skjær i sjøen, der det ikke er hyggelig å oppholde seg. Ikke alle arbeidsgivere har ideelle motiver når de søker etter nordjobbere, men som tema viser er det mange historier om nordjobbere som har fått banebrytende erfaringer gjennom en nordjobb. Da henviser de nettopp til erfaringene som Espen Stedje i Foreningen Norden begrunner den grunnleggende ideen med: Kombinasjonen av jobb, bolig og kulturprogram.

Poul Nielson understreker i sin analyse at det er noen grunnleggende verdier bak den nordiske modellen. «Dem må vi ta vare på, hvis vi vil bevare det vi synes om. Vi skal være proaktive for å være sikre på at våre grunnverdier er kjent og blir forstått som det.»

Her finnes et rom for Nordjobb.

Emilie Sommervold, till vänster och hennes vänner från Nordjobb Oda Bjellum och Simon Finnäs på roadtrip på Island.

Många olika sorters upplevelser väntar Nordjobbarna

Spännvidden är stor när de unga Nordjobbarna reser ut i Norden och tar hand om turister, rensar i spenatåkrar och stadsparker eller packar räkor på Grönland. Ingen erfarenhet är helt den andra lik.

TEMA

21.06.2015

TEXT: BJÖRN LINDAHL, FOTO: PRIVAT

Finska næstan ensam blant lunnefåglar

Anna Leppänen har fått prova på något helt annorlunda. Hon jobbar på ett v rdshus på den västligaste av  arna i Färöarna, Mykines.

- Det tar 45 minutter med båt hit.  n  r tio kvadratkilometer og det bor tio personer h r, säger hon.

Skilnaden är stor jämfört med Tammerfors, som hon kommer ifrån og som har 200 000 invånare.

Det  r lunnefåglar de fleste kommer för åt se og det högste berget, Kn kur som är 560 meter högt.

-Fåglarna håller til vid fyren og de fleste turisterna som kommer  r interesserte av dyr og natur.

G sthuset  r mykje mindre än vad det hade varit i Finland, mer som en sommarstuga, säger hon.

Den f rste månaden var hon ensam Nordjobbare på  n. Två gånger per dag kommer färjan og de fleste turisterna g r det som en dagstur, men f r gäster kan også övernatta samtidig.

- Jag förbereder mat og dryck og serverar. Det är massa åt göra. Det kunde vara fler anställda. Turisterna kommer från Danmark og Norge mest, men også Tyskland, USA og Australien. Alla frågar vad en finsk flicka som mig g r h r. Anna kommer från Tammerfors i Finland,  r finsktalende og har aldrig fått prova den svenske hon l st i skolan på riktig.

- Danskarna förstår inte svenske, men jag är stolt över mig själv när jag talar svenske med de svenske og norske turisterna. F r ska förstår jag inte alls. Jag bor i familien där kvinnen har hand om g sthuset. Mannen  r jordbrukare.

- Jag var ensam här i en månads tid, men f r en väcka sedan kom Fanny från Sverige, som også  r Nordjobbare. Jag har aldrig varit hemifrån s  länge ensam tidligere.

- Problemet är inte åt jag inte träffar folk, det kommer ju turister varje dag. Men jag är lite ledsen f r åt jag ikke kan träffa andre Nordjobbare som de som bor på st rre  ar. Alla turisterna frågar hur jag kan bo här ensam i tre månader!

Anna Leppänen har m tt alle som bor på  n, men eftersom de fleste  r pensionärer  r partyfaktoren ikke särskilt hög på  n.

- Det har varit väldigt kallt. De fleste av dem har livn rt sig på f ravel tidligere.

- Det blir mange missf rstand n r jag talar finlandssvenske og familien jag bor talar danske til mig. Jag trodde  t det skulle vara lett  t förstå danske når man kan svenske men det  r det ikke!

Nordjobb har en Facebookgruppe og d r planeres ulike tr ffar. Anna og Fanny hoppas kunne vara med på några av dem.

- Men nu har jag jobbat 31 dager utan  t få ledigt. Min første ledige dag blir på söndag.

Anna skriver også en egen blogg om opplevelsen på finske.

Isl ndske i danske spenatf lt

F r Ger ur Gautsd ttir har Nordjobb blitt något som engagerer hele familien. Hon arbeider med åt kontrollere spenatplanter f r foretaket Jensen Seeds i Odense i Danmark. I fjol reste

hon ut till samma jobb med sin äldre bror. I år är hon tillbaka med sin lillebror.

- Det finns mer än 300 spenatfält i Danmark och landet har specialiserat sig på att exportera spenatfrön. Spenaten har både manliga och kvinnliga plantor. Det är bara de kvinnliga som skördas, men de manliga behövs för befruktningens skull. Ibland växer det upp fel sorts växter, så kallade "off-types", som vi ska plocka bort ur fälten, förklarar Gerður på en blandning av svenska och engelska.

Trots att hon varit flera gånger i Danmark talar hon fortfarande bättre svenska än danska, för att hon var utbytesstudent i Uppsala i ett halvår.

- Vi är mycket ute och jag får se en stor del av Danmark eftersom vi kör kors och tvärs över landet till olika fält.

I år ska hon arbeta i fem veckor. Hon tycker att lönen är bra, men jordbruk är inte något hon kommer att satsa på när hon är tillbaka i Reykjavík, där hon bor.

- Jag studerade för att bli lärare och nu håller jag på med en master i turism. Jag kommer från Reykjavík, säger hon.

- Skillnaden mellan att vara turist och att jobba i ett land är att som turist går man bara runt och ser på turistsaker. När man jobbar blir man mer som danskarna, man blir en del av "the society", så att säga.

Innan Gerður reste ut på Nordjobb var hon intresserad av nordisk kultur som hennes lands kultur kommer ifrån men nu är hon ännu mer intresserad. Det finns så mycket som är gemensamt.

- Danskarna är inte särskilt olika oss, men de har bättre väder!

- Det är inte pengarna som är det viktigaste med Nordjobb, utan upplevelsen. Att få prova på något nytt och att möta andra ungdomar i samma ålder från olika länder. Vi bor 15 stycken på en lantbrukshögskola. De flesta är från Sverige och Island. Några är från Finland och i fjol var det en norrman också.

Är det något negativt du upplevt?

- Nej, inte som jag kan komma på nu!

Svensk i grönländsk räkfabrik

- Det här är andra gången jag åker till Grönland genom Nordjobb. Förra sommaren åkte jag till Ilulissat och jobbade inom fiskeindustrin och nu är jag i huvudstaden Nuuk och arbetar på en räkfabrik, berättar Isac Albertsson.

Han hade precis tagit studenten förra året och ansökte till Nordjobb för att han ville åka utomlands och prova på någonting nytt.

- Jag sökte till Färöarna, Island och Grönland och fick snabbt ett erbjudande om jobb i Ilulissat och då tvekade jag inte. Upplevelsen blev så positiv att jag valde att åka även i år för att kunna se mer av Grönland.

- Förra året var vi 4 stycken från Sverige, Norge och Danmark på vår arbetsplats samt fyra till på andra ställen och då bodde vi i en lägenhet som ägdes av arbetsgivaren,

- Nu är vi tre från Sverige och Finland som hyr ett hus i Nuuk.

Mottagandet har varit bra båda gångerna och de grönländska arbetarna verkar enligt Isac positiva till att det kommer arbetskraft från andra delar av Norden.

- Tyvärr har vi inte haft några träffar ännu.

- Känner du dig isolerad?

- Jag har bott i Nuuk och Ilulissat som är Grönlands största och tredje största stad med 15 000 respektive 4000 invånare. Det är betydligt mer än vad som bor i min hemby i Sverige.

- Däremot är ju byarna isolerade och svårtillgängliga vilket gör att man bara kan åka till an-

dra byar via flyg och båt eftersom det inte finns några vägar.

Även språket är en utmaning.

- De flesta grönlänningar kan tala danska men det blir mestadels engelska och kroppsspråk eftersom danska inte alltid är det lättaste att förstå!

Grönland är på många sätt annorlunda jämfört med hemma i Sverige. Vardagen är betydligt lugnare här uppe och livet mer avslappnat, tycker Isac.

- Jag har bara varit här under sommartider, men även då är vädret väldigt oberäkneligt med svala temperaturer, hårda vindar samt snö och regn. Nu i juni möts man fortfarande av snöstormar på väg till jobbet och snön ligger fortfarande kvar på marken.

Vad innebär det för arbete på räkfabriken där du är nu?

- Här på Polar Jaaat i Nuuk packar jag, väger och fryser räkorna. I Ilulissat jobbade jag med att packa, rensa, skära och frysa fisk. Det var mer ansträngande förra året med ganska mycket tunga lyft. Men i år är det betydligt lättare då jag mestadels är på lagret och packar samt väger lådor.

Vad har överraskat dig mest?

- Det är nog naturen, som främst i Ilulissat var häpnadsväckande. Det är en otroligt vacker by och jag rekommenderar alla som funderar på en resa till Grönland att åka dit.

- Vad som är negativt? Priserna är höga här på Grönland. Det är inte bara dyrt att resa hit utan även mat, internet och boende kostar mycket.

Norska skötte parker i Reykjavik

Emelie Sommervold arbetade i Reykjavik under två månader sommaren 2014. Hon fick jobb med trädgårdsarbete i kommunen och arbetade i en grupp där det fanns två andra Nordjobbare - Oda Bjellum (som syns på bilden vid sidan av) och Simon Finnäs.

- Det var en tillfällighet att jag fick höra tals om Nordjobb. Jag hade rest en del i utlandet och kom hem och behövde ett sommarjobb och sökte på nätet efter "Jobb i Europa" och "Jobb i Norden".

- Det låter kanske lite dumt att en norrman ska jobba på Island, som just kommit igenom en kris, men jag åkte inte först och främst för att tjäna pengar, utan för upplevelsen. Det var fantastiskt! Det är något helt annat att arbeta i ett land än att åka dit bara för att bo där eller vara turist.

Under de två månaderna var det många nordiska arrangement.

- Vi hade nordiska kvällar på föreningen Norden, där vi alla bidrog med en maträtt och hade många aktiviteter som att gå på fjälltur tillsammans.

Trädgårdsarbete var hon inte så van vid.

- Jag har jobbat på ett företag som hyrde ut snöskotrar. Jag bor i Trondheim nu, men har

bott på Svalbard tidigare. Så naturen på Island kändes lite som "hemma".

Emelie hade inte varit engagerad i nordiskt samarbete innan hon fick resa ut med Nordjobb.

- Det öppnar ögonen för det nordiska, säger hon.

Särskilt mycket isländska lärde hon sig inte.

- Det blev att man lärde sig några fraser, men med de andra nordjobbarna, där flera var finsktalande finländare och med islänningarna blev det mest att vi talade engelska. Islänningarna kan en del danska, men det blir som om jag skulle säga att jag talar franska bara för att jag haft det på skolan.

- Men språken är så lika att om jag verkligen satsat på det hade det nog gått att lära sig isländska ganska fort. När det bara var danskar och norrmän och svenskar tillsammans pratade vi ett slags skandinaviska.

Skulle du ha klarat av att skaffa jobb på Island på egen hand?

- Jag skulle nog ha klarat det, men det hade varit svårt. Man fick så mycket hjälp genom Nordjobb. Det vara bara att säga ja eller nej! Jag har försökt skaffa jobb tidigare när jag varit ute och rest, i New Zealand, men det är något helt annat.

Någon stor ekonomisk vinst av jobbet på Island blev det inte.

- Man betalar resan själv och när man är ledig vill man inte bara sitta inne, utan vill vara ute och uppleva saker.

Vad överraskade dig mest med islänningarna?

- De är duktiga på det de gör. De är väldigt kreativa och kulturutbudet är mycket större än i Trondheim. De är på sätt och vis väldigt urbana även om de bor på en ö.

Nordjobbare i eget land

Suvi Pehkonen är Nordjobbare på ett hotell i Mariehamn på Åland. Hon är finsktalande men studerar i vanliga fall nordiska språk på universitetet i Helsingfors.

- Jag studerade italienska tidigare men kom till att det nog inte var min grej. Jag har alltid gillat svenska och därför sökte jag till Sverige och Åland.

Hon sitter i receptionen och är den enda Nordjobbaren på hotellet, men i restaurangdelen finns det ytterligare en till. Suvi bokar in gästerna och tar emot dem.

- Jag trivs jättebra och tycker det är intressant att träffa så mycket folk. Jag växte upp i ganska liten stad i södra Finland, Forssa, men flyttade för ett år sedan till Espoo och reser därifrån till universitetet i Helsingfors.

Forssa är en helt finsktalande stad och kommun, medan Mariehamn och Åland är helt svensktalande.

- Vi är nog ganska lika. Det som överraskade mig på Åland är att folk är så vänliga.

Hittills har inte hunnit träffa mer än två andra Nordjobbare på de sex veckor hon arbetat på ön. Men det finns en Facebookgrupp med 41 personer som alla jobbar på ön just nu.

Suvi har besökt några av sevärdigheterna som Kastelholms slott och Sjöfartsmuseet och varit ute med en arbetskompis.

- Jag hyr en lägenhet där det finns två sovrum. Om några dagar kommer det att flytta in en annan finländsk flicka som också är Nordjobbare där.

Volvo-sjefen Pehr G. Gyllenhammar og hans gruppe har fremlagt forslag som kan gi nordisk samarbeide mer driv og dynamikk.

GYLLENHAMMAR-gruppen har presentert sine forslag — og appellert til de være fundamentet for ytterligere «byggeklosser» nå nordisk basis.

Det var den svenske Volvo-chefen Pehr G. Gyllenhammar som ledde gruppen som blant annet foreslog at Nordjobb skulle opprättas. (Faksimil från en ledare i Aftenposten)

Nordjobb fyller 30 år

Om Nordjobb hadde opprättats av arbeidsmarknadspolitiska skäl hade det nog aldrig överlevt i 30 år. Men att skaffa ungdomar korttidsjobb i ett nordiskt grannland handlar om mycket mer än det.

TEMA

21.06.2015

TEXT: BJÖRN LINDAHL, FOTO: FORENINGEN NORDEN, PRIVAT

I år är det 750 ungdomar i åldern 18-28 år som får chansen att jobba i ett annat nordiskt land. Samtidigt finns det 90 000 svenskar som skaffat sig norskt personnummer. Norden som en gränslös arbetsmarknad är redan en självklarhet.

- Behovet av att hjelpe svenske ungdomar til Norge er kanskje inte så stort. Men det finns ju andre delar av Norden som er mer exotiske, som Färöarna og Grönland, säger Espen Stedje, generalsekretär i Föreningen Norden i Norge.

Han var själv Nordjobbare för 21 år sedan i Vasa i Finland.

- Det viktiga er kombinasjonen av jobb, bostad og kulturprogram, säger han.

Idel välvilja

När Arbeidsliv i Norden ringer rundt til tidligere Nordjobbare er det bara entusiasme vi möter. Det ordnas tid i tränga kalendrar for å få plass med en intervju. Mange av Nordjobbarna har fortsatt å engasjere sig i nordiske spørsmål.

- Man möter dem lite varstans i det nordiske systemet, säger Ulf Andreasson, seniorrådgiver på Nordisk Ministerråd inom Arbetsliv og Energi.

- Eksempelvis inom det politiske samarbeidet gjennom bl. a Ungdomens Nordiske Råd, men også på andre plasser i systemet, som i våre

nordiske institusjoner og frivillige organisasjoner. Jag tror at Nordjobb har en rolle at skape de framtidige nordistene, säger han.

Medan Espen Stedje arbeidet på en sommerkoloni i Åbo, där han aktiverade barn, var Ulf Andreasson Nordjobbare på Färöarna 1991. Där fikk han ett jobb på Vattenreningsverket i Torshavn kommune.

- Det passade mig bra eftersom jag höll på att utbilda mig til Väg- og Vatten-ingenjör.

God kamratskap

Ulf Andreasson minns tiden på Färöarna for den gode kamratskapen med fem andre Nordjobbare som han bodde tillsammans med og kollegene på jobbet, samt for de spennende reiserne blant øarna.

- Innen jag blev Nordjobbare hadde jag arbeidet ett halvår i en fiskfabrik i Västfjordene på Island. Utan de två erfaringene hadde jag inte arbeidet innen det nordiske samarbeidet idag, slår han fast.

Som mange andre nordiske prosjekter föddes Nordjobb emellertid i besvikelsen over at ännu mer store prosjekter inte blev av. Historikeren Svein Olav Hansen skriver i sin bok "Drømmen om Norden" hur planene på en felles nordisk TV-satellitt hadde kraschat några år tidligere. Den skulle ha kunnet formidle grannlandenes radio- og TV-program i en tid när kanalbudet fortfarande var magert.

Den svenske Volvo-sjefen Pehr G Gyllenhammar fikk i oppdrag at lede en gruppe tunga industrimän (inte en kvinne at se på den tiden i gruppen på ti personer!) som skulle se over det økonomiske samarbeidet innen Norden og foreslå ulike tiltak for at stimulere til øket tilvekst og fremme investeringer over grensene.

Inte for pengenes skull

Varken de unge Nordjobbarna eller den eldre generasjonen reiste ut for pengenes skull. Det er opplevelsen som er det viktigste og det eneste sätt som man kan oppleve ett annet land på gjennom at arbeide där. I tillegg kommer kontaktene som man får gjennom kulturprogrammet som ordnas av lokale Norden-fellesskaper. Kontaktene ger utbyte åt begge holdene. Glatstiden for nordismen var 60-tallet og medlemsmassen

var på mitten av 80-talet ganska ålderstigen. Inkom entusiastiska ungdomar som gav arbetet en mening.

Espen Stedje minns de fantastiska stränderna i Österbotten:

- Jag växte upp på Østlandet i Norge, några timmar från den svenska gränsen. Så det var nytt för mig. Det jag också slogs av var hur nära Finland kändes och hur det finlandssvenska samhället levde parallellt med det finska.

Ulf Andreasson präglades också för livet:

- De band som man binder med andra länder och städer i en persons ungdom får alltid en särskild plats i personens hjärta. Erfarenheterna från Färöarna har också inneburit att jag alltid följer Färöarna – och Island - lite extra när jag stöter på dem i olika sammanhang, säger han.

Hektiska dagar når Nordjobbarna strømmade till Norge på 80-talet

- Oj! Har det redan gått 30 år sedan Nordjobb bildades! Eva Jakobson Vaagland, som var den första projektledaren för Nordjobb i Norge, är förvånad när vi ringer upp.

TEMA

21.06.2015

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

Några dagar senare möts vi på hennes kontor på det Skadeförebyggande rådet i Oslo, med utsikt över Slottsparken och med en stor Nordenkarta på väggen.

Hon berättar att hon skulle flytta från Sverige till Norge 1987 och sökte olika jobb, däribland ett som Föreningen Norden annonserade ut. Hon hade studerat nordiska språk på universitetet i Stockholm och dessutom gift sig med sin norska lärare, som fått jobb i Oslo.

- Så jag var nordisk inställd, kan man säga, men inte förberedd på hur stort Nordjobb skulle bli.

Nordjobb hade etablerats 1985 och det första året drevs det av ett konsultföretag. Därefter blev det en stiftelse, med Föreningen Norden som huvudaktör och så småningom finansierat av Nordiska ministerrådet.

- 1987 exploderade intresset för Nordjobb och alla ville till Norge, där lönerna var högst och där nöjeslivet blomstrade. Det var ju innan Internet och jag hade buntar med ansökningar skrivna för hand som låg i halvmeterhøga travar klängs väggen på kontoret, säger Eva Jakobson Vaagland.

Det gällde att sortera ut vilka som verkade lämpligast och att skaffa arbetsplatser och bostäder. Inte alla kom lika väl förberedda. En dansk tjej som fått jobb i Hammerfest fick frågan hur hon hade tänkt resa dit. "Jag tar tåget!", sade hon, omedveten om att järnvägen inte går längre än till Bodø, nästan hundra mil längre söderut.

Brant læringskurva

- Jag hade en väldigt brant læringskurva på allt som hade med Norge att göra; norska samhällsförhållanden, norsk arbetsmarknad, andrahandsuthyrning av hyblar, billiga fritidsaktiviteter mm. Men roligt var det – och spännande att få se Norge tillsammans med Nordjobbare, från Kristiansand i söder till Hammerfest i nord, i affärer, fiskeindustri, bryggerier, på Posten, i bank, på IKEA mm.

Hon tänker tillbaka med glädje på alla härliga unga människor, hektiska dagar och de märkliga problem som skulle lösas; låna ut sängkläder och köksutrustning, trösta när kärleksförhållanden gick i kras, skaffa hem till en kanin som inte fick bo på hybeln, skjutsa någon till

akuten mm – förutom att se till att alla skulle ha jobb och bostad.

- Generellt var alla väldigt positiva och be- gistrade för sitt möte med Norge - då som nu kommenterades ölpriserna. Vi hade ju Foreningen Norden - ungdomar som fritidsledare/stöd- personer i alla städer så de som kom hitresande blev ju fort invigda i uteliv, visade de bästa bad- platserna och billigaste uteserveringarna.

Paketløsning

- Det är ju en stor fördel med ett program som Nordjobb – att man får mer än bara ett jobb – det var en "pakkeløsning" med jobb, bostad, fritidsaktiviteter och opplærning.

De flesta Nordjobbare som var i Norge 1987 bodde i Oslo. Enbart IKEA hade närmare 50 Nordjobbare.

- Jag reste ut till IKEA med bærkassar fulla av ansökningar. Eftersom många ansökt om flera länder gällde det också att fördela ansökningar- na så att de som inte fick ett jobb i Norge fick en chans i ett annat land. Men jag kunde faxes sex ansökningar – inte 600!

- Det var relativt få norrmen som søkte till Nordjobb. De reste hellre på semester.

Men Eva fick ta hand om en del av problemen med de som reste ut också.

- Det var ju en gemensam nordiska arbetsmark- nad, men det fanns märkliga problem som att Island krävde in en egen gravfærdsavgift. Den fick man tillbaka om man inte dog!

- Det tog också tid att finna smidiga ordningar för skattekort. Många stackare fick jobba flera veckor utan lön på grund av att det tog så lång tid att ordna skattekort. Som Nordjobb-konsu- lent fick man ibland också fungera som bank och låna ut pengar till behøvande.

Egen Nordjobbkultur

Det byggdes opp en egen Nordjobbkultur, där ungdomarna fick höra att de inte bara var på ett sommarjobb, men att det också var ambassadörer för sitt eget land. Det var inte något krav, men många ungdomar höll föredrag i lokalföreningarna och visade diabilder hemifrån.

– Varje tisdagkväll och varje helg var det aktiviteter, studiebesök och utflykter. Nordjobbarna var ju över genomsnittet sociala, utåtriktade och kunniga på olika områden – så vi hade också kvällar när de ledde olika aktiviteter; bl a kurs i mindmapping, danskvällar och teater. Av det mer seriösa inslagen var det kurser i norska och föreläsningar på olika teman.

- Det är ju nästan otroligt att Nordjobb har levt i 30 år! utbrister Eva.

Efter det första året då hon bara jobbade med Nordjobb blev det mammaledigt och sedan tillbaka i olika tjänster på Föreningen Norden där hon till sist blev direktör. Det nordiska arbetet varade i femton år, fram till 2002.

Behövs Nordjobb idag, tycker du?

- Jag tror vi har behov av att gå upp så många stigar som möjligt i Norden och skicka ut "piloter" som kan gå upp stigarna så att andra kan följa efter, för att stärka gemenskapen, möta varandras kultur och sprida "folklig" kunskap .

- Från Sverige till Norge verkar ungdomarna hitta fram utan stora problem just nu. Den stigen är väl upptrampad – men normän behöver en puff för att jobba och studera i Sverige och andra nordiska länder. Utväxlingarna med Nordens ytterområden är också viktig.

- Det är fint om Nordjobb kan fungera så att man gör större insatser där insatserna verkligen behövs – och ser till att de som deltar verkligen får en god upplevelse. Jag tror på kvalitet mer än kvantitet. Intresset för Norden ligger inte i generna, man kan inte ärva idet utan man måste bli personligt smittad om man ska drabbas av intresse för Norden och nordisk samarbete – och möjligheterna som ligger där.

- Nordjobb kan vara en god smittkälla och visa vägen till en gemenskap som vi faktiskt är en del av språkligt, historiskt och kulturellt och som

kan göra livet rikare, säger Eva Jakobson Vaagland.

Loa Brynjulfsdottir: Norden är mitt hem

Så fort Loa Brynjulfsdottir, hade åldern inne sökte hon Nordjobb. Det var 1990 och blev starten för flera års engagemang i Nordjobb och en stark känsla av hemhörighet i alla de nordiska länderna.

TEMA

21.06.2015

TEXT OCH FOTO: GUNHILD WALLIN

När Nordjobb kommer på tal sprids ett leende över Loa Brynjulfsdottirs ansikte. Om detta talar hon gärna och har till och med makat plats i en fullspäckad kalender för att berätta om sina erfarenheter av Nordjobb.

- Nordjobb har gett mig mycket positivt. Man blir trygg i det nordiska och i umgänget med andra nordbor. Det har också vidgat mina vyer och erbjudit många spännande möjligheter. Det har också lagt grunden till mycket av det jag gjort sen, säger Loa Brynjulfsdottir.

Vi möts i den legendariska LO-borgen vid Norra Bantorget i Stockholm, där hon sedan några år är internationell sekreterare. Hon är både en nordisk och internationell person. "Jag har alltid tagit alla chanser att ta mig ut för att uppleva något nytt och annorlunda. Jag har alltid velat ut", förklarar hon och tror att en av förklaringarna är att hon bodde i Norge under fyra år som barn. Längtan ut har inneburit utbytesår i Hamburg under gymnasietiden, SIDA-finansierad forskning i Namibia och Mocambique, ett halvårs spanskstudier på Cuba och åtta år i Bryssel. Men resandet började i Norden, med ett Nordjobb i finska Tammerfors för 18-åriga Loa. Möjligheten att söka Nordjobb var ganska känt på Island på tidigt 90-tal, berättar hon.

En liten by där människorna hade krökta ryggar

Den första tiden i Finland var en erfarenhet som kunde ha gått snett för en mindre handlingskraftig person. Plantskolan Palkane utanför Tammerfors motsvarade inte drömmen om

upplevelser och kontakter. Byn var minst sagt liten och plantskolan var fylld av människor med krökta ryggar, skadade av ett livslångt arbete i böjd ställning. De nordiska ungdomarna var få och erbjöds boende på ett ålderdomshem, där åldern gjort de före detta plantskolearbetarna än mer krökta. "Så här kan jag inte ha det", tänkte Loa Brynjulfsdottir, åkte in till Nordjobbkontoret i Tammerfors och begärde förflyttning. Hon fick gehör och blev i stället "Pipari-pakkari", det vill säga pepparkakspackerska på bageriet Brander Oy. Dagarna tillbringades sittandes på en upp och nedvänd ölback bredvid en ung kvinna som bara kunde finska, pepparkakorna lades i sina lådor allt medan internationella slaggers översatta till finska dånade i högtalarna.

- Jag har inget minne av att det var jobbigt. Jag delade lägenhet med en norrman inne i Tammerfors och Nordjobb ordnade mycket aktiviteter, berättar hon.

Älskade Färöarna

Sommaren därpå var det dags igen. Denna gång som Nordjobbare på Nordens hus i Torshavn på Färöarna. Ett fantastiskt jobb med fantastiska kolleger och spännande utflykter till avlägsna öar, summerar Loa Brynjulfsdottir som också lärde sig färöiska, hjälpt av sina kunskaper i isländska och norskan hon lärde sig när hon bodde i Norge som barn.

Färöarna 1992. Nordjobbare har klätt ut en av de nordiska vännerna i ett fårskinn de funnit på sin vandring. Loa Brynjulfsdottir står i mitten, klädd i rosa tröja.

Hon berättar om hur de for till Mykines långt ute i havet för fånga lunnefåglar och hur de blev inblåsta i fyra dagar och hämtades med helikopter. Eller hur de inbjöds att fira nationaldagen Ölavsøka hemma hos nyblivna färöiska

vänner. Nordjobb på Färöarna blev starten på en livslång kärlek till Färöarna och vänskaper som fortfarande varar.

- Det bästa med Nordjobb är att man lär känna ungdomar från andra nordiska länder. Man får vänner överallt och upplever något nytt under ordnade former. Jobb och bostad är ordnat och dessutom är det många sociala aktiviteter – man är inte ensam. Det bjuds på många roliga aktiviteter och festas en hel del, säger hon och uppmanar gärna ungdomar att ta chansen och åka.

- Det är också en chans att lära sig förstå de andra skandinaviska språken. Idag tenderar nordbor att prata allt mer engelska med varandra, men språket blir så mycket rikare om man förstår varandra på de egna språken, säger Loa Brynjulfsdottir, som själv rör sig obehindrat i de skandinaviska språkområdena.

Fick insikt i arbetsmarknadens villkor

Vintern efter första Nordjobbet engagerade hon sig i Föreningens Nordens ungdomsklubb i Reykjavik och blev efter några år ansvarig för Nordjobb på Island och senare också i Sverige. Hon ordnade jobb, bostäder och sociala program. Hon introducerade också nordjobbarna på deras arbetsplatser och höll kontakt med dem under tiden. Meningen med Nordjobb är ju att få ta del av språk, historia och kultur dit man kommer och att lära känna ungdomar från hela Norden.

- Det gav mig insikt om hur det fungerade i arbetslivet och väckte mitt intresse för arbetsmarknadens villkor och betydelsen av att ha ett jobb, vad det betyder för människor. Jag blev också medveten om vad man kan åstadkomma om man jobbar över gränserna. Här på LO tar vi utgångspunkt i det nordiska samarbetet för att bli en starkare röst i det internationella arbetet, säger hon.

Att hon nu bor i Sverige beror inte så mycket på att hon är gift med en svensk, men på att paret fick sitt första barn och längtade hem till Norden – till vilket land spelade inte så stor roll. Ett hemland kan bli flera.

- Island är mina rötter, Norge är nära efter mina år där som barn, jag känner mig hemma i Danmark och Sverige är där jag bor nu. Därför

känns hela Norden som mitt hemland, säger
Loa Brynjulfsdottir

När Gunvor Kronman blev Gunnar på lagret i Aalborg

För somliga betyder Nordjobb att livet tar en ny och intressant riktning. För Gunvor Kronman fick jobbet i danska Aalborg en dramatisk och helt avgörande betydelse.

TEMA

21.06.2015

TEXT: CARL-GUSTAV LINDÉN, FOTO: CATA PORTIN

Året var 1985 och Finland var en avkrok i Europa. Sovjetunionen var närmaste granne och samhällsklimatet inkräkt. Finland landsfader Urho Kekkonen var inne på sitt sista år. Gunvor Kronman läste filosofi, litteratur och nordiska språk vid Helsingfors universitet. Hon hade en idé.

- Jag ville lära mig läsa Søren Kierkegaard på originalspråket.

Gunvor Kronman var medlem i föreningen Pohjola-Norden och såg en annons i förenin-

gens medlemstidskrift. Där presenterades Nordjobb, en möjlighet för ungdomar att pröva på arbetslivet i ett annat nordiskt land. Nordjobb var helt nytt, detta var första året och allt gick kanske inte helt som tänkt.

Feminist

I början av sommaren anlände Gunvor Kronman i den danska staden Aalborg och anmälde sig för tjänstgöring vid Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninge, FDB, som äger COOP. Personen som tog emot henne tittade lite konstigt. I pappren nämndes att Gunnar

Kronman från Finland skulle köra truck i skift med de andra 210 männen i lagret för dagligvaror. När det klarnade att Gunnar var Gunvor som inte hade körkort anvisades hon istället en plats i kontoret.

- Jag sade nej, ni får lära mig att köra truck, säger hon och fortsätter :

- Jag var ju feminist.

Hon bodde i Fjärde Maj kollektivet med alla dessa män, lastade och lossade pallar med varierande framgång. Några av dem ramlade omkull. Men männen i arbetslaget, vars lön bestämdes av hur väl gruppen jobbade, sade aldrig ett ord om att Gunvor Kronman drog ned på ackordlönen.

Flera av hennes arbetskamrater kom från Island för vid den tiden studerade många islänningar i Danmark. De här hade stannat kvar över sommaren för att jobba. Det var också där hon för första gången fick smaka på den isländska specialiteten rutten haj.

Trevlig man

När jobbet var slut företog Gunvor Kronman ensam en tågresan ut i Europa och redan på sträckan från Danmark till Hamburg träffade hon en trevlig dansk man. Han var något förvånad över att en ung och söt, vad han trodde, dansk flicka talade sitt språk med en så mustig arbetardialekt, men den hade hon lärt sig i lagret utan att inse dess sociala betydelse.

Henrik Thostrup och Gunvor Kronman blev ett par och lever fortfarande tillsammans medan de två vuxna döttrarna har flyttat ut. Hennes man blev senare också nordjobbbar i Finland, som biolog vid kemiföretaget Kemira.

Efter att de träffats fortsatte Gunvor Kronman studierna vid Aarhus universitet där hon tog sin examen inom ramen för Nordplus. Avtalet mellan Helsingfors universitet och Aarhus var visserligen förberett men Gunvor Kronman såg till att det blev undertecknat så att hon kunde åka till Danmark igen. Hon var alltså inte bara först inom ramen för Nordjobb, men även inom studieutbytet Nordplus.

Familjen har bott i Danmark i flera repriser, bland annat då Gunvor Kronman arbetade för de nordiska Röda Korset-organisationerna som koordinator för humanitära insatser i Afrika.

Senare blev hon anställd av Knud Enggaard, tidigare dansk försvarsminister för Venstre, som Nordiska Rådets koordinator för Baltikum och nordvästra Ryssland.

- För mig blev Nordjobb ett vägskäl som bestämde många val i livet. Det öppnade porten till Norden.

Språkfrågan

Gunvor Kronman upplever mobilitetsmöjligheterna som den allra bästa delen av det nordiska samarbetet.

- Om vi menar allvar med en mobil nordisk arbetsmarknad och en nordisk studiemarknad så underlättar dessa system.

För Finland, som står utanför den skandinaviska familjen, är språkfrågan kritisk. Nordjobb kräver att den person som vill ha jobb i ett annat nordiskt land måste ha kunskaper i det nationella språket. I dag är det inte självklart att unga finskspråkiga personer har läst något annat språk än engelska och har annat än bristfälliga kunskaper i svenska.

- Jag är en produkt av den finländska språkundervisningens guldålder som läste två inhemska och tre utländska språk.

Efter den nordiska sejouren flyttade hon till Afrika och arbetade i flera år för Röda korset och Röda halvmånen med humanitärt bistånd. I dag är hon VD för Hanaholmen – kulturcentrum Sverige-Finland och fortsätter att arbeta för de nordiska frågorna.

- Nordjobb har gett mig en nordisk plattform i livet.

Ny kurs i dansk beskæftigelsespolitik efter regeringskiftet

Forholdene for landets dagpengemodtagere bliver en vanskelig nød at knække for Danmarks nye borgerlige regering.

ANALYSE

21.06.2015

TEKST MARIE PREISLER

Danmark får en ny borgerlig regering efter folketingsvalget 18. juni 2015, der sensationelt har gjort Dansk Folkeparti til Danmarks næststørste parti. Den konkrete sammensætning af den nye regering er endnu uvis men det står fast, at den vil blive ledet af formanden for partiet Venstre, Lars Løkke Rasmussen, selvom Venstre gik en del tilbage ved valget.

Forhandlingerne med Dansk Folkeparti og de øvrige borgerlige partier – såkaldt ”blå blok” – om den nye regerings konkrete udformning ventes at tage flere uger – blandt andet på grund af uenighed om centrale elementer i beskæftigelsespolitikken. Dansk Folkeparti er blandt andet gået til valg på at sikre bedre vilkår for landets dagpengemodtagere, mens Venstre ikke vil bruge så meget som en krone ekstra. Dansk Folkeparti kræver desuden vækst i den offentlige sektor på 0,8 procent om året, mens Venstre før valget har talt for nulvækst – et synspunkt, der dog synes at være blødt lidt op efter valgresultatet.

Socialdemokraterne opnåede ved valget den største fremgang i 14 år og generobrede sin historiske position som Danmarks største parti. Alligevel mistede Socialdemokraterne regeringsmagten, fordi de partierne i såkaldt ”rød blok” samlet gik tilbage. Derfor trådte Socialdemokraternes formand, statsminister Helle Thorning-Schmidt, på valgnatten tilbage både som statsminister og som formand for partiet efter ti år som formand.

Dermed mistede Danmark sin første kvindelige statsminister nogensinde, men det er ikke sidste gang, Danmark har en kvindelig statsminister, varslede Helle Thorning-Schmidt, da hun meddelte sin afgang. Dermed sigter hun formentlig til sin afløser, ny konstitueret formand for Socialdemokraterne, Mette Frederiksen. Hun har haft flere ministerposter i den afgående regering, senest som justitsminister, og inden da var hun beskæftigelsesminister og gennemførte i den periode en række reformer af beskæftigelsespolitikken, derunder et kontroversiel halvering af den periode, arbejdsløse kan få dagpenge.

Den første kommentar til valgresultatet fra arbejdsmarkedets partier lød fra LO's formand, Harald Børsting, der ikke lagde skjul på, at han er dybt skuffet over regeringskiftet.

- Det er noget lort, udtalte han.

Samtidig udtrykte LO-formanden dog håb om godt samarbejde med den nye regering.

- Vi skal have skabt arbejdspladser. Det er vores prioritet, sagde LO's formand, der håber på, at en borgerlig regering vil arbejde konstruktivt sammen med fagbevægelsen.

I valgkampen annoncerede Venstres formand, Lars Løkke Rasmussen, at han vil invitere arbejdsmarkedets partier til forhandlinger for at finde fælles løsninger på en række store sam-

fundsproblemer, herunder hvordan Danmarks skal håndtere den økonomiske udfordring, at mange bliver forsørget af det offentlige.

LO-formanden er klar til at tage imod invitationen:

- Vi tager altid venligt og ordentlig imod en invitation til trepartsforhandlinger, sagde Harald Børsting på valgaftenen.

Den nu afgåede regering indkaldte til trepartsforhandlinger i foråret 2012. De endte dog uden resultat.

Lars Løkke Rasmussen har efter valgsejren gjort sig til talsmand for flere brede aftaler på tværs af midten.

- Hvis vi holder sammen på tværs af partiskel, kan vi lave robuste resultater, udtalte Venstreformanden.

Ekstraordinært mange vælgere har skiftet parti ved dette folketingsvalg. Vælgervandringen er på hele 42 procent. Det er langt over normalen på en tredjedel.

Tidligere EU-kommisær Poul Nielson: Norden må inn i kampen

- Norden er ikke en isolert øy i verdenssamfunnet. Hvis vi vil bevare det vi synes om, og sikre at vi ikke blir overkjørt av andres verdier, må vi inn i kampen, sier Poul Nielson til Arbeidsliv i Norden.

PORTRETT

21.06.2015

TEKST: BERIT KVAM

Poul Nielson har tatt utfordringen å gjøre en strategisk analyse av det nordiske samarbeidet på arbeidslivsområdet. Om ett års tid skal analysene resultere i ideer og mulige handlingsalternativer til hvordan samarbeidet på politikkområdet kan styrkes. Om et halvt år skal han presentere sine foreløpige vurderinger for arbeidsministrene i Norden.

- Den europeiske integrasjon er en gave til Europa, utdyper Poul Nielson.

Utfordringen for Norden er å bli tydeligere i den rollen Norden kan spille i felleskapet, mener han.

- For å befeste våre muligheter og bygge videre på det vi synes godt om i Norden, må vi være proaktive og sikre at våre grunnverdier er kjent.

Poul Nielson er politiker. Han har vært aktiv sosialdemokrat siden slutten av sekstitallet. Han har vært energiminister og bistandsminister og EU-kommisær med ansvar for utviklingsspørsmål. Nå skal han bidra til å styrke det nordiske samarbeidet på arbeidslivsområdet.

Poul Nielson har lang erfaring fra politisk arbeid, og er seg det bevisst.

- Jeg har sett maskinrommet fra innsiden, uttrykker han.

- Min politiske erfaring er en tilgang, men samtidig er det viktig at jeg er bevisst på at dette ikke er et sosialdemokratisk oppdrag. Jeg skal ta et skritt tilbake fra min rolle som politiker, men trekke på kunnskap og kompetanse som jeg har bygget som politiker.

Poul Nielson skal gjøre en strategisk analyse av det nordiske samarbeidet på arbeidslivsområdet for å komme frem til forbedringsmuligheter, men har aldri jobbet spesielt med arbeidslivspolitikken, det området der han skal ha sitt fokus. Det har han blitt fortalt, sier han, ikke er en ulempe, men kanskje en fordel.

- Jeg slipper å møte meg selv i døra med utsagn om hva jeg har sagt og ment tidligere, er hans kommentar.

Arbeidersønn

Lang erfaring betyr at karrieren skjøt fart i en tid da verden så annerledes ut. Når han forteller om sin bakgrunn, assosierer jeg raskt til Palle i den danske TV-serien Krøniken, som utspant seg blant annet i starten på hans tid i politikken. Kjente han seg igjen?

- Palle var sosialøkonom. Jeg er statsviter. Det som jeg har felles med mange i min generasjon, er å ha vokst opp i en arbeideklassefamilie og være første generasjon akademiker.

- Det er det mange aspekter i. Det betraktes jo som en seier for det vi står for og utdanningssystemet som gir muligheter.

Selv tok han eksamen på High School i USA i 1961, som American Field Service (AFS) stipendiat. Det endret hans syn både på verden og han selv. Så ble det studentpolitikk og kamp mot Vietnamkrigen før han ble Folketingsmedlem og minister, først energiminister i Anker Jørgensens regjering og senere bistandsminister i Poul Nyrup Rasmussens regjeringstid.

Nå skal du stå på barrikadene for Norden?

- Mitt engasjement kan godt brukes i arbeidet for å styrke det vi kaller den nordiske modellen. De nordiske demokratier er ikke bare noe vi har. Det er noe vi må arbeide for å utvikle videre.

Han er ydmyk overfor oppdraget.

- Det helt urealistisk å forestille seg at jeg kan produsere løsningsforslag og ideer som er helt originale, og som ingen andre noen sinne har tenkt over.

På den annen side er det en kjerne i dette nordiske som han mener er viktig å fremme.

- Ambisjonene er ofte større enn resultatene i det nordiske samarbeidet, men det endrer ikke noe ved at dogmet lever, og følelsen av at det er noe verdifullt som skal passes, pleies og utvikles stadig vekk er i live. Så det er en kjerne der.

Det umuliges nødvendighet

Det nordiske samarbeidet handler som politikk ofte gjør, om å søke det muliges kunst, men understreker Poul Nielson, hvis det bare var sånn, at det er det politiske kompromisset man søker, blir det for snevert.

- Politikk kan ha to dimensjoner. Det er det muliges kunst, og så kan man også si at det er kampen for det umuliges nødvendighet når man går inn i de etiske utfordringene som går ut på å skape en bedre verden. Da er man oppe i det høyere luftlag.

- Det er en spenning mellom de to, hvis man kun betrakter politikk som det muliges kunst så kan enhver være politiker, det kan de jo også i stor grad, men det skal være mer i det. I det som er mitt oppdrag, er ideen at jeg har handlefrihet til å gå utenfor det som inntil nå har vist seg mulig, og jeg ser for meg at jeg skal presentere noen dilemmaer som de nordiske regjeringene må forholde seg til; hvis sånn og sånn så sånn. Det kan ligge et lite element av inspirasjon her, som også kan kalles provokasjon i den arbeidsform som her er valgt.

En gjennomlysning?

- Det er jo ikke en ultralydsscanning av hvordan pasienten har det, på dansk ville man si en strategisk analyse.

Du skal gjøre en strategisk analyse og komme med forslag til handling. Har du et eksempel?

- Det er noe med å identifisere ideer og mulige handlefriheter. Jeg er ikke begrenset av hva som med stor sannsynlighet kan la seg gjøre her og nå. Omvendt skal man passe på å ikke komme med noe som ligner på en prøveballong eller bare noen som kan skytes ned fordi det er utopisk.

Nærmere analysen vil han ikke gå nå. Poul Nielson er i det han kaller informasjonsinnhentingfasen og har begynt å gruble over oppdraget. Sommeren skal han bruke på å lese seg opp på feltet. Planene er å bruke mye tid på dialog med alle som har interesser i samarbeidet på arbeidslivsområdet. Første deadline forteller han er 17. november når arbeidsministrene skal møtes. Deretter vil han fokusere arbeidet på rapporten som han skal levere om ett år.

I maskinrommet

Du sier du har sett det europeiske maskinrommet som medlem av kommisjonen. Hva du mener med maskinrommet?

- Kommisjonen har initiativretten, og domstolen har en rett og en etablert praksis som gjør at de ikke er statiske. De ligner ikke sekretariatet på en typisk internasjonal organisasjon, som typisk er reaktive og gjennomfører det som medlemmene har bestemt. De er politiske agerende. Det er det som er vanskelig å forstå, og som gir anledning til kritikk hvis man ikke forstår alvoret i det, at Europa har besluttet seg for å investere i samarbeidet. Europa har besluttet å integrere seg mer i Europa. Det er mange som ikke har gitt seg selv lov til å forstå det, sier Poul Nielson og utdyper.

- Det er en dynamikk i ideen om den europeiske unionen. Kommisjonen arbeider for å skape felles løsninger. Det er en realitet. I praksis er det likevel betydelige forskjeller mellom landene. Det synes særlig godt i Norden når det gjelder noen av de modeller og tiltak som kommer opp i forbindelse med utviklingen i Europa på arbeidsmarkedsområdet.

- Så arbeidsretten og arbeidsmarkedet, er et stort tema som kommer til å prege mitt arbeid i tiden fremover.

Det vil han ikke kommentere nærmere, men understreker likevel det faktum at den nordiske modellen ikke er en ensartet modell.

Definisjonenes mangelfulle forklaringskraft

- Det er ikke kongruens i Norden. I Sverige og Danmark styres arbeidsmarkedet av forhandlinger mellom partene på arbeidsmarkedet uten innbripen fra statlige myndigheter. I Finland og Norge opphøyer man forhandlingsresultatet gjennom lovgivning ved allmengjøring

eller gjennom minstelønn. En modell som ligner mer den europeiske prosedyren. Det vil jeg ikke gå i detaljer om nå.

Et hovedpoeng for Poul Nielson er at man ikke må gå seg vill i detaljer om ulikheter mellom de nordiske modellene. Det er ikke så farlig å leve med begreper som det er vanskelig å detaljdefinere, sier han.

- Vi har andre begreper som vi lever godt med uten at vi definerer dem så detaljert. For eksempel begrepet kjærlighet. Det er vanskelig å snakke om, men man vet godt hva det er og hva det ikke er.

Han vil heller ha fokus på det overordnede perspektivet.

- Det dreier seg om ideene bak de nordiske velferdssamfunn der hensynet tas til en mykere måte å fatte beslutninger på i samfunnet, gjennom forhandlinger basert på tillit og åpenhet, og en enighet om at ulikhet er en trussel mot tryggheten i samfunnet.

- Det er noen verdier bak dette. Det moderne velferdssamfunn som et generelt konsept er en del av den nordiske modellen. Så utlagt på denne måten eksisterer det en nordisk modell som verden utenfra ser hen til som en inspirasjon, også verden utenfor Europa.

Her ligger så å si grunntonen i forslagene han vil fremme.

- I bestrebelsene på å få innflytelse på utviklingen i Europa og i verden er dette en viktig resurs for Norden. Vi har en rolle i FN som Norden, og Norden som begrep eller brand, har en verdi i verden. Det er ikke noe Norden kan la ligge. Vi må leve med at Norden har en rolle å spille, og det er et felt som inngår i mitt arbeid.

- Vi skal passe på at våres demokrati og vårt gjennomsiktige humane samfunn skal utvikles. Det er noe vi ikke bare har, det er noe vi må arbeide sammen om for å utvikle. Dette er lede-tråder som på ulike områder kommer inn i mitt arbeid.

- Vi skal være proaktive for å være sikre på at våre grunnverdier er kjent og blir forstått som det, sier Poul Nielson.

Europeisk arbeidsrett så kompleks att rettssåkerheten er i fara

Domstolarna har fått en større rolle i det arbeidsrettslige systemet på bekostnad av politikere og arbeidsmarknadens parter. Det börjar bli så svært for arbeidsgivere og fagforeninger å vite vad som gjelder, att rettssåkerheten er i fara. Det framgår av en ny antologi frå Nordiska ministerrådet.

NYHET

17.06.2015

TEXT: KERSTIN AHLBERG, REDAKTÖR EU & ARBETSRETT

Boken, "Europa og den nordiske aftalemodel" er resultatet av ett projekt inom Nordens faglige samorganisation, og belyser de utmaninger som de nordiske ländernas arbeidsrettslige system ställs inför i mötet med EU-rätten, EES-avtalet og den Europeiske konventionen for menneskelige rettigheder.

Bokens redaktör, professor Jens Kristiansen vid Københavns universitet, konstaterer att arbeidsrettssystemene i de nordiske länderna har flere gemensamme kjennetegn. Organisationsgraden er hög både på løntagarsiden og på arbeidsgiversiden, kollektivavtal spiller en viktig rolle i de arbeidsrettslige systemene, avtalen som regel inneholder en heltäckande reglering av løne- og anstillningsvilkor i bransjen eller yrket og arbeidsrettslig lagstiftning spiller en begrenset rolle i jämførelse med i de fleste andre europeiske ländere.

De här systemene påverkas nu av några generelle utviklingstendenser.

En sådan tendens er att rettssystemet blir alltmer invekelt. Redan EU- og EES-rätten, som tolkas av EU-domstolen respektive Eftadomstolen, er komplekse i sig. Samtidig samspiller de i allt högre grad med Europakonventionen for menneskelige rettigheder som tolkas av en tred-

je domstol, nemlig Europadomstolen for menneskelige rettigheder i Strasbourg.

När medlemsstaterna gav EU befogenhet att anta regler om arbeids- og anstillningsvilkor var de mycket bestämde med att løneforholdene og stridsåtgärder fortfarande helt og hållet skulle fortsätta att vara deres egen sak. EU kan alltså ikke anta direktiv om løneforholdene eller retten att vidta stridsåtgärder. Men senere har det som kjent vist sig att faglige stridsåtgärder kan innebære ett otillåtet hinder mot etableringsretten og den frie rörligheten for tjenester. Det har også vist sig att EU kan oppmanne medlemsstaterna att reformere sine lønesystem inom ramene for den samordnede politiken for økonomi og sysselsetting. Att Unionen ikke har befogenhet att anta direktiv om en viss spørsmål, hindrer alltså ikke att den kan legge sig i samme spørsmål enligt fordringsregler som ger den befogenhet att agere på andre områder, påpeker Jens Kristiansen.

Det finns också en komplisert rangordning mellom ulike typer av regler som gör det allt svårere att forutse hur langt rettigheder og skyldigheter enligt ulike arbeidsrettslige direktiv strækker sig. Utstationeringsdirektivet säger till eksempel att det er medlemsstaternas sak att bestemme vad som er minimiløn. Men direk-

tivet ska ju inte enbart skydda de utstationerede arbejdstagarna og fœrebygge social dumping, utan ogskå fræmjå den fria rœrligheten som ær fastlagd i fœrdragen. Eftersom EU:s fœrdrag, EES-avtalet og i EUs stadga om grundlæggande rættigheter står œver direktiv i rang ær det fœljaktligen osækert hur stor frihet medlemsstaterna faktiskt har. Det blir inte enklare av att det finns två olika domstolar, Eftadomstolen og EU-domstolen, som uttalar sig om samma fræga og som inte ær ræktigt på samme linje.

Ændrad balans mellan lag og avtal

En annan tendens ær att lagstiftaren har fætt en mer framtrædande roll i fœrhållande till arbetsmarknadens parter. Det ær ju i fœrsta hand staten som har ansvar fœr att EES-rættten, EU-rættten og Europakonventionen efterlevs, og det kræver någon form av lagstiftat ramverk. Dærfœr råder det inget tvivel om att genomfœrandet av olika EES-/EU-rættsliga regler fœrskjuter balansen till fœrmån fœr lagstiftning, menar Jens Kristiansen.

Några mer grundlæggande fœrændringar i arbetsfœrdelningen mellan arbetsmarknadens parter og lagstiftaren har dock inte skett i de nordiska lænderna. Det tycks bero på två saker:

Fœr det fœrsta har medlemsstaterna bara œverlåtitt begrænsade befogenheter till EU att anta regler på det arbetsrættsliga omrædet. Det ær inte mœjligt fœr EU att anta direktiv om en rad fackligt og politiskt kænsliga frægor, till exempel fœreningsrætt og rætt att vidta stridsåtgærdar, lœnefœrhållanden, anstællningsskydd og tjænstepensioner.

Fœr det andra har arbetsmarknadens parter og lagstiftarna i de nordiska lænderna uppenbarligen varit œverens om att genomfœra EU-/EES-rættsliga fœrpliktelser på ett sâtt som sâ lite som mœjligt krocker med den existerande arbetsfœrdelningen. I alla lænderna har de arbetsrættsliga direktiven lett till fler lagregler som rœr anstællningsavtalen, men inte till någon heltæckande lagstiftning og lœne- og anstællningsvillkor.

En av de mest iœgonfallande tendenserna ær att domstolar har fætt en mer framtrædande roll i fœrhållande till lagstiftaren og arbetsmarknadens parter. Domstolar har fætt en rættsskæppande funktion, eftersom de ær skyldiga att sâ lânt det gær tolka inhemska regler sâ att de

stæmmer œverens med EU-/EES-rættten og Europakonventionen, og kontrollera att den nationella rættten lever upp till landets fœrpliktelser enligt dessa.

På sâ sâtt begrænsas det vida politiska handlingssutrymme som lagstiftaren og arbetsmarknadens parter normalt har haft i de nordiska lænderna. Både de inhemska og de europeiska domstolarna har tagitt stællning till ett stor antal saker som i nordisk tradition i huvudsak har oppfattats som rent politiska frægor. Det gæller till exempel om ett statligt ingrepp i en arbejtskonflikt ær ett otillåttet ingrepp i fœreningsfriheten, om fackliga stridsåtgærdar ær fœrenliga med den fria rœrligheten fœr tjænster og om en lagfæst åldersgræns fœr nær en anstællning automatiskt ska upphœra ær åldersdiskriminering. I alla tre fallen har lagstiftarens politiska bedœmning varit underkastad domstolsensur mot bakgrund av vagt formulerade europeiska rættsprinciper.

Hot mot rættssækerheten?

Domstolarnas mer framtrædande roll har inte bara betydelse fœr det politiska handlingssutrymmet, utan ogskå fœr arbejdstagarnas og arbejtsgivarnas mœjligheter att lita på den inhemska lagstiftningen. Nær domstolarna ska tolka lagar og avtal sâ att de stæmmer œverens med landets europeiska fœrpliktelser kan det hændå att privata organisationer fær stå risken fœr att nationell rætt inte ær fœrenlig med EU-rættten.

Som eksempel næmner Kristiansen det svenska Laval-målet dær Arbejdsdomstolens majoritet inte tycktes ha några betænkligheter mot att dœma fackfœreningarna att betala hœga skadestånd fœr att ha agerat på ett sâtt som var tillåttet enligt svensk lag. Ett annat eksempel ær danske arbejtsgivare som dœmts att betala skadestånd fœr uppsægningar som varit tillåtna enligt dansk lag, men i strid med EU-rættens likabehandlingsprincip som fœrbjuder åldersdiskriminering.

Detta har nu gjort att Danmarks Hœjesteret har frægat EU-domstolen vad som ska væga tyngst – likabehandlingsprincipen eller rættssækerhetsprincipen – det vill sâga att mænniskor ska kunna veta vad som gæller. Frægan ær visserligen neutralt formulerad, men i realiteten menar Hœjesteret att EU-domstolen lægger fœr liten vikt vid rættssækerheten, konstaterar Jens Kristiansen.

Statsminister Juha Sipilä från Centerpartiet, i mitten, regerar tillsammans med bl a Timo Soini (Sannfinnarna) och Alexander Stubb (Samlingspartiet).

Arbetsmarknad och kön svår nöt för den nya regeringen i Finland

Regeringsförhandlingarna i Finland är förbi och de nya ministrarna i trepartisamarbetet är redo att sätta igång med att lyfta landet ur den ekonomiska krisen. Under de senaste tio åren har politiken visserligen gått på högvarv, men resultaten har uteblivit. En av de svåraste frågorna gäller reformer på arbetsmarknaden.

ANALYSE

11.06.2015

TEXT: CARL-GUSTAV LINDÉN, FOTO: SAKARI PIIPPO

Finland, som bara för något år sedan var en monsterelev inom eurozonen, är plötsligt sämst i klassen jämte med Cypern mätt i ekonomisk tillväxt. Det är alltså inte exakt något politiskt drömläge för de tre konservativa grupperna centerpartiet, samlingspartiet och populisterna sannfinländarna.

Men statsminister Juha Sipilä är van med att föra stora och komplexa projekt i hamn. Som företagsledare inom IT-sektorn skapade han sig

ett rykte om att vara en extremt effektiv och målinriktad presterare. Affärskarriären gjorde honom dessutom till mångmiljonär och nu till den rikaste statsministern i Finlands historia.

Sipilä har en företagsledares syn på samarbete, det vill säga alla ska dra åt samma håll och soloåkande är inte tillåtet. För att etablera en samsyn ska regeringen under sin första månad arbeta i ett öppet kontorslandskap.

Hålla pli

Det här är ett problem framför allt för det löst sammanhållna populistpartiet där partiledaren Timo Soini har fullt sjå att hålla pli på de sina. En av hans nya ministrar, Jari Lindström som är både arbetsminister och justitieminister, har redan gett sig ut på egna äventyr där han lovat återföra plikten för företagen att bidra till folkpensionsfinansieringen. Lindström, som innan han kom in i politiken var arbetslös maskinskötare inom pappersindustrin, förklarade att han inte insett hur tungt en ministers ord väger. Han har också konfronterats med det faktum att han på subjektiva grunder kan tänka sig att återinföra dödsstraffet i Finland, privata funderingar som en justitieminister inte borde ägna sig åt.

Timo Soini själv ska nu balansera mellan de två motsägelsefulla rollerna som Finlands utrikesminister, vars uppgift är att förhandla i enlighet med landets intressen, och skoningslös EU-kritiker. Paradoxen har noterats även i utlandet. Sir Graham Watson, som leder Europas liberaldemokrater Alde, jämför utnämningen med att placera Dracula som direktör för en blodbank. Även den franska satirtidskriften Charlie Hebdo har noterat Soini och populisternas uppgång under rubriken "Helsingfors fjärmar sig från Europa".

Programmering

Sipiläs affärsmissiga approach syns på flera sätt. Under vårens regeringsförhandlingar tillkom ett nytt ord i finländsk politisk vokabulär, iteration eller upprepning. Juha Sipilä, som är ingenjör till utbildningen, överförde ett begrepp från programmerarnas värld för att förklara hur regeringsförhandlingarna förhandlade tills de nådde önskat resultat. Det kallas för att vara "in the loop", i ett kretslopp av aktivitet, feedback och beslut.

Regeringsprogrammet som arbetats fram inom detta kretslopp domineras av nedskärningar i de offentliga utgifterna. Kostnaderna för dagvård, grundskolor, högre utbildning och forskning minskas liksom biståndsbudgeten. Den inkomstbundna arbetslöshetsersättningen ska också sänkas till en lägre nivå. Samtidigt ökas försvarsutgifterna. Programmet kan tolkas så att Finlands regering under de närmaste åren flyttar över tio miljarder euro från dagvård, ut-

bildning och socialskydd till militärens inköp av krigsfartyg och stridsflyg.

- Jag har inget emot att man stärker försvaret i oroliga tider, men nog vad gäller regeringens linje och överföringar från barnfamiljer, pensionärer och mindre bemedlade, säger Jan Sundberg, professor i statsvetenskap vid Helsingfors universitet.

Han frågar sig vilka återverkningar detta får på samhällsfreden, men är i övrigt "avvaktande" i sin syn på effekterna av regeringens politik under de närmaste fyra åren. Förutom på en punkt. För sannfinländarna är begränsningar av den redan minimala invandringen en av de absolut viktigaste frågorna.

- Risken är att det blir mindre invandring och det är inte bra för det finländska samhället, säger Sundberg.

- Vi borde ha en öppen invandring, sänka kraven på att kunna finska och öppna gränserna västerut.

Korporativism

En av de svåraste frågorna gäller reformer på arbetsmarknaden. Finland är ett extremt korporativistiskt land där maktrelationerna mellan fack, arbetsgivare och regering cementerats i intressebevakningsblock. Följden är att det politiska reformarbetet stått mer eller mindre stilla i över tio år.

Nu talar regeringen Sipilä om två olika projekt. Det ena är ett så kallat samhällsfördrag som ska slutas med arbetsmarknadsparterna i slutet av sommaren. Det är fortfarande oklart vad det konkreta innehållet blir men målet är att sänka arbetskraftskostnaderna. Flera centrala industriledare har redan meddelat att de sänker sina löner med fem procent. Det andra projektet är en fortsättning på det redan avtalade sysselsättnings- och tillväxtavtal med en central löneuppgörelse för de närmaste tre åren. Regeringen lade till planer på att sänka det inkomstbundna arbetslöshetsskyddet med 200 miljoner euro nästa år, vilket fick fackförbunden att flyga i taket. Sipilä skyndade sig att skjuta upp det beslutet för att säkra arbetsfreden.

I regeringsprogrammet finns även avsikter att försvaga uppsägningsskyddet och reglerna för tidsbundna arbetskontrakt som juridisk exper-

tis oppfattar som ohållbara. Samtidig som arbeidstiden ska förlängas saknas referenser till ett bättre arbeidsliv.

De senaste veckornas strul avspeglar även det faktum att ingen i regeringen har erfaring av att förhandla fram stora samhällsavtal. Derfor er risken stor at inntressblocken er lika cementerade om fyra år når regeringsperioden er över.

Kvinnorna svaga

Som Arbeidsliv i Norden tidligere noterat er den nye regeringens kärnvärden baserade på familj, tro og fosterland med en öppet manlig og konservativ framtoning. Kvinnornas ställning har klart försvagats efter riksdagsvalet. Nyligen skrev 85 finländska universitetsrektor og forskare ett öppet brev till Sipiläs regering där de kritiserade regeringsprogrammets totala brist på jämställdhetsfrågor.

- Kvinnor og kvinnodominerte branscher betalar en orimligt stor del av den økonomiske og menneskelige räkningen för anpassningsåtgärderna, anser de.